

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 495/2023-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditsa a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], maloletej [REDACTED], [REDACTED], maloletého [REDACTED], [REDACTED], maloletého [REDACTED], [REDACTED], zastúpených zákonnou zástupkyňou [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. Dušan Serek advokátskou kanceláriou, s. r. o., Lúčna 1, Námestovo, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ing. Dušan Serek, proti postupu Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 5C/44/2013 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 5C/44/2013 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Námestovo **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 5C/44/2013 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každému v sume po **1 500 eur**, ktoré **j e** im Okresný súd Námestovo **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Námestovo **j e p o v i n n ý** sťažovateľom nahradiť trovy konania v sume **1 951,49 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 18. augusta 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5C/44/2013. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov a zároveň im priznal primerané finančné zadosťučinenie každému v sume po 5 000 eur, ako aj náhradu trov konania vo výške 1 951,49 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k IV. ÚS 495/2023-18 z 27. septembra 2023 bola ústavná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie pre porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5C/44/2013 a vo zvyšnej časti (pre porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy) bola odmietnutá z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

3. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sú v postavení žalobcov (sťažovatelia v 2. až 5. rade sú právni nástupcovia po pôvodnom žalobcovi – nebohom [REDACTED] a sťažovateľka v 10. rade je právnu nástupkyňou po pôvodnom žalobcovi – nebohom [REDACTED]) v spore o určenie vlastníckeho práva a určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, proti žalovanej [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „žalovaná“), vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 5C/44/2013 na základe žaloby podanej 30. decembra 2013.

4. Vo veci bolo okresným súdom nariadené prvé pojednávanie na 31. marec 2015, ktoré bolo odročené na účely podania otázok znalcovi v lehote 15 dní odo dňa konania pojednávania. Sťažovatelia podaním z 2. apríla 2015 podali súdu požadované otázky pre znalca. Uznesením č. k. 5C/44/2013-284 z 3. septembra 2015 okresný súd ustanovil znalca Ing. Gregu, pričom mu pôvodne určil 65-dňovú lehotu na vypracovanie znaleckého posudku.

5. Súdny spis znalec Ing. Grega prevzal 24. novembra 2015. Podaním z 20. októbra 2016 okresný súd oznámil zástupcovi sťažovateľov, že znalcovi bola pôvodne predĺžená lehota na vypracovanie posudku do 30. júna 2016 a následne potom bol urgovaný na vypracovanie posudku pod hrozbou poriadkovej pokuty. Podaním z 5. januára 2017 navrhol zástupca sťažovateľov okresnému súdu, aby uložil ustanovenému znalcovi pokutu, keďže posudok nebol stále vypracovaný. Vzhľadom na nečinnosť okresného súdu podali sťažovatelia sťažnosť na prietahy v konaní z 21. apríla 2017 a pretože zákonnou sudkyňou bola predsedníčka okresného súdu, predmetnú sťažnosť vybavila predsedníčka Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“), a to listom z 8. júna 2017, s tým, že znalec vyhotoví posudok do konca júna 2017. Ďalej v odpovedi uviedla, že v prípade, ak posudok v tejto lehote vyhotovený nebude, vyvodí konajúci súd proti znalcovi príslušné následky. Znalec Ing. Grega napokon posudok v lehote do konca júna 2017 nevyhotovil, poriadkové opatrenie proti nemu nebolo zo strany konajúceho súdu prijaté a následne uznesením z 28. júla 2017 bol

ustanovený nový znalec Ing. Polka, ktorému bolo uložené posudok vyhotoviť v lehote 55 dní. Znalec Ing. Polka napokon posudok č. 10/2018 doručil okresnému súdu až 21. marca 2018, pričom sťažovatelia sa v súdom predĺženej lehote do 30. apríla 2018 k posudku písomne vyjadrili.

6. Vo veci bolo následne nariadené pojednávanie na 5. september 2018, ktoré bolo odročené s tým, že strany sporu mali v lehote 20 dní podať konajúcemu súdu doplňujúce otázky znalcovi na vypracovanie doplnku k znaleckému posudku. Túto povinnosť si sťažovatelia splnili a požadované doplňujúce otázky podali súdu 24. septembra 2018. Následne okresný súd uznesením č. k. 5C/44/2013-400 z 15. novembra 2018 ustanovil znalca Ing. Polku a poveril ho znaleckou úlohou – vypracovaním doplnku k znaleckému posudku v lehote 50 dní.

7. Mailovou správou z 8. apríla 2019 sťažovatelia žiadali konajúci súd, aby urgoval povereného znalca s vypracovaním doplnku, keďže nebol vypracovaný v súdom stanovenej lehote. Požadovaný doplnok znalec doručil súdu až 18. júna 2019.

8. Vo veci sa 12. novembra 2019 konalo ďalšie pojednávanie vo veci, ktoré však bolo odročené z dôvodu, že medzičasom zomrel jeden zo žalobcov (pred pojednávaním túto skutočnosť zástupca ostatných žalobcov súdu oznámil bez zbytočného odkladu) a bolo potrebné zistiť okruh dedičov po tomto zomrelom účastníkovi a zároveň súd mal rozhodovať o navrhovanej zmene žaloby (ktorú taktiež zástupca žalobcov navrhol pred pojednávaním vo veci). Predmetné procesné uznesenie vydal okresný súd 22. novembra 2019.

9. Následne sťažovatelia prostredníctvom svojho zástupcu opätovne mailom z 19. júna 2020 urgovali konanie vo veci, keďže do vydania predmetného procesného uznesenia sa vo veci nekonalo. Vo veci sa konalo pojednávanie 11. augusta 2020, ktoré bolo odročené na 22. september 2020, a to na účely výsluchu svedkyne navrhutej žalovanou stranou. Pojednávanie z 22. septembra 2020 bolo bez meritórneho prerokovania odročené na 14. október 2020, keďže u svedkyne nebolo v spise vykázané doručenie predvolania. Pojednávanie zo 14. októbra 2020 bolo po záverečných prednesoch zástupcov strán sporu odročené na účely vyhlásenia rozsudku na 27. október 2020.

10. Okresný súd 27. októbra 2020 vyhlásil rozsudok č. k. 5C/44/2013-641, proti ktorému sťažovatelia podaním z 10. novembra 2020 podali odvolanie. Spis okresného súdu bol krajskému súdu ako súdu odvolaciemu predložený 6. mája 2021 a odvolaciemu konaniu bola pridelená sp. zn. 6 Co 84/2021.

11. O podanom odvolaní rozhodol krajský súd uznesením č. k. 6Co/84/2021-751 z 24. marca 2023 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a rozhodnutie.

12. Ďalšie úkony vo veci k dnešnému dňu vykonané neboli, vec nie je právoplatne skončená.

II.

Argumentácia sťažovateľov

13. Podstatou argumentácie sťažovateľov je tvrdenie o tom, že v napadnutom konaní zo strany okresného súdu dochádza k zbytočným priet'ahom.

14. V predmetnom konaní bolo niekoľko období nečinnosti okresného súdu.

15. V období od podania žalobného návrhu, t. j. 30. decembra 2013, do prvého pojednávania vo veci, ktoré sa konalo 31. marca 2015, t. j. období 1 roka a 3 mesiacov, súd iba doručoval vyjadrenie žalovanej k žalobe a iné meritórne úkony nevykonával.

16. V období od 3. septembra 2015, keď bol ustanovený znalec Ing. Grega, až do 21. marca 2018, keď bol napokon požadovaný znalecký posudok doručený súdu druhým znalcom – Ing. Polkom. Jeden znalecký posudok sa teda pre účely súdneho konania vypracovával celkovo 2 roky a 7 mesiacov, a to aj napriek tomu, že pôvodne súdom stanovená lehota na vypracovanie posudku bola pre Ing. Gregu 65 dní a Ing. Polku 55 dní. Ani jeden zo znalcov súdom stanovenú lehotu nerešpektoval, dokonca znalec Ing. Grega posudok ani nevyhotovil a *de facto* zbytočne zdržiaval súdne konanie od 24. novembra 2015, keď mu bol predložený súdny spis, až do 28. júla 2017, keď bol ustanovený nový znalec, keď už bolo zrejmé, že tento znalec posudok nevypracuje. Napokon ani Ing. Polka posudok v súdom stanovenej lehote nevypracoval. Bol ustanovený 28. júla 2017 a posudok predložil až 21. marca 2018. Okresný súd proti žiadnemu z týchto znalcov napokon nevyvodil žiadne konzekvencie, nevyužil žiadne poriadkové opatrenie, ktoré mu na tento účel dáva Civilný sporový poriadok.

17. V období od 15. novembra 2018 do 18. júna 2019 mal znalec Ing. Polka v lehote 50 dní doručiť doplnok k znaleckému posudku, avšak tak neurobil a súd proti tomuto znalcovi neprijal žiadne poriadkové opatrenie.

18. V období od 22. novembra 2019 do 11. augusta 2020 po vydaní procesného uznesenia č. k. 5C/44/2013-579 až do konania pojednávania vo veci bol súd bezdôvodne nečinný a nesmeroval k meritórnemu rozhodnutiu vo veci.

19. Znalecký posudok a jeho následný doplnok sa celkovo vypracovávali spolu 3 roky a 2 mesiace, čo je neudržateľné.

20. Súdne konanie trvá už od 30. decembra 2013, t. j. v súčasnosti už takmer 10 rokov, a to bez toho, aby bolo právoplatne skončené.

21. Možno konštatovať, že vec prerokúvaná v predmetnom súdnom konaní je do istej miery právne zložitá, zasahujúca aj do právnych predpisov platných na území súčasnej Slovenskej republiky pred 1. januárom 1991 a zároveň je aj skutkovo zložitejšou vecou vzhľadom na rozsah vykonávaného listinného dokazovania. Uvedené podľa názoru sťažovateľov neospravedlňuje prieťahy v konaní.

22. Taktiež nemožno podľa názoru sťažovateľov pričítať tieto prieťahy, a to ani čiastočne, na ťarchu sťažovateľov ako strany sporu v procesnom postavení žalobcov. Ku konaniu vždy pristupovali aktívne, vyjadrenia, na ktoré boli vyzvaní, resp. ktoré sa zaviazali podať, vždy podali načas, teda v súdom stanovenej lehote. Taktiež spolu so žalobným návrhom zaplatili súdny poplatok a riadne v žalobe označili strany sporu. Keď jedna zo strán sporu počas konania zomrela, túto skutočnosť bezodkladne sami oznámili konajúcemu súdu a zároveň aj navrhli príslušné procesné rozhodnutie.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

23. Na výzvu ústavného súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti reagovala predsedníčka okresného súdu, ktorá v podaní sp. zn. Spr 466/23 z 9. októbra 2023 uviedla, že konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 5C/44/2013 v súčasnosti nie je právoplatne skončené.

24. K samotnej zložitosti sporu predsedníčka okresného súdu uviedla, že ide o skutkovo rozsiahly a svojím spôsobom zložitý súdny spor. Hoci určenie vlastníctva a určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, patria medzi štandardnú súčasť rozhodovacej agendy súdu, predmet tohto sporu má svoj pôvod v zápisoch v pozemkovo-knižných protokoloch vedených pre katastrálne územie, v ktorých bola vedená rozdielna evidencia vlastníkov, od ktorých potom strany sporu a ich právni predchodcovia nadobúdali vlastníctvo po súčasne evidovaných vlastníkov, ktorým svedčí zápis v katastri nehnuteľností. Bolo nutné odborne preskúmať zápis geometrického plánu z roku 1919 a grafický zánik pôvodných pozemkovo-knižných parciel, ktoré ale v popisnej časti informácií pozemkovej knihy zostali zachované. V neposlednom rade vo veci bolo predložené väčšie množstvo listinných dôkazov a vystupovalo v nej pôvodne sedem žalobcov, pričom v priebehu konania došlo k úmrtiu pôvodných žalobcov 1 a 3, teda bolo potrebné sa vysporiadať aj s právnym nástupníctvom.

25. Konanie začalo podaním návrhu žalobcov (sťažovateľov) na okresnom súde 30. decembra 2013. Návrh žalobcov bol doručený následne na vyjadrenie žalovanej 20. januára 2014, ktorá sa k žalobe vyjadrila podaním doručeným súdu 4. februára 2014. Dňa 26. marca 2014 bol súdu doručený návrh žalovanej na spojenie veci s konaním vedeným na okresnom súde pod sp. zn. 10C/59/2013. Dňa 12. februára 2015 bolo vo veci nariadené pojednávanie na 31. marec 2015, ktoré bolo odročené na neurčito na účely vykonania znaleckého dokazovania z odboru geodézie s tým, že zástupcom účastníkov bola uložená lehota 15 dní na zaslanie otázok pre znalca. Právny zástupca žalobcov zaslal otázky (vyjadrenie) pre znalca 2. apríla 2015 a právny zástupca žalovanej 10. júna 2015. Uznesením súdu z 3. septembra 2015 bol ustanovený znalec z odboru geodézie a kartografie na podanie znaleckého posudku, pričom znalcovi bolo uložené znalecký posudok vypracovať v lehote 65 dní. Po urgenciách súdu (20. apríla 2016, 19. augusta 2016, 10. októbra 2016) súdny znalec podaním doručeným súdu 11. novembra 2016 požiadal o predĺženie lehoty do 15. decembra 2016, s ktorej predĺžením súd súhlasil.

26. Súd opätovne výzvami z 13. januára 2017 a 20. apríla 2017 vyzval znalca na predloženie znaleckého posudku, na čo znalec reagoval 12. júna 2017 vrátením súdneho spisu bez vypracovaného znaleckého posudku, čo odôvodnil svojím nepriaznivým zdravotným stavom. Uznesením súdu č. k. 5C/44/2015-313 z 28. júla 2017 súd ustanovil nového znalca z odboru geodézie a kartografie, pričom zároveň zrušil uznesenie z 3. septembra 2015. Znalcovi bola uznesením určená lehota 55 dní na vypracovanie znaleckého posudku. Na výzvu súdu z 20. novembra 2017 na vrátenie spisu s vypracovaným znaleckým posudkom ustanovený znalec reagoval žiadosťou o predĺženie lehoty na vypracovanie znaleckého posudku zo zdravotných dôvodov, pričom súd mu lehotu predĺžil do 31. januára 2018. Po opätovnej urgencii súdu z 13. februára 2018 znalec predložil vypracovaný znalecký posudok súdu 21. marca 2018, ktorý

bol následne 26. marca 2018 zaslaný zástupcom strán na vyjadrenie. Uznesením súdu č. k. 5C/44/2013-381 z 31. júla 2018 súd rozhodol o pokračovaní v konaní s právnymi nástupcami žalobcu 3 a tiež pripustil zmenu žaloby. Dňa 31. júla 2018 bolo vo veci nariadené pojednávanie na 5. september 2018, ktoré bolo odročené na neurčito na účely vykonania ďalšieho znaleckého dokazovania. Zástupcom strán bola uložená lehota 20 dní na zaslanie otázok pre znalca. Uznesením č. k. 5C/44/2013-392 zo 7. septembra 2018 súd opätovne pripustil zmenu žalobného návrhu, o ktorú požiadali na pojednávaní 5. septembra 2018. Uznesením súdu č. k. 5C/44/2013-400 z 15. novembra 2018 súd ustanovil znalca z odboru geodézie a kartografie na vypracovanie znaleckého posudku, pričom znalcovi uložil znalecký posudok vypracovať v lehote 50 dní. Znalec po urgencii súdu doručil vypracovaný znalecký posudok 18. júna 2019 a následne bol znalecký posudok zaslaný 24. júna 2019 zástupcom strán sporu na vyjadrenie. Dňa 4. októbra 2019 bolo vo veci nariadené pojednávanie na 12. november 2019, ktoré bolo odročené na neurčito na účely zistenia okruhu dedičov po zomrelom žalobcovi. Uznesením č. k. 5C/44/2013-579 z 22. novembra 2019 v spojení s opravným uznesením zo 6. decembra 2019 okresný súd rozhodol o pokračovaní v konaní s právnym nástupcom žalobcu 1 a zároveň pripustil zmenu žaloby. Výzvou z 28. apríla 2020 súd vyzval zástupcu žalobcov, aby súdu oznámil, či nedošlo vo veci k dohode medzi stranami sporu (s ohľadom na to, že v inej veci s obdobným predmetom konania bola uzavretá dohoda medzi stranami sporu). Po zistení, že k dohode nedošlo, súd 26. júna 2020 nariadil pojednávanie na 11. august 2020, ktoré bolo odročené na 22. september 2020 na účely doplnenia dokazovania výsluchom svedkyne. Pojednávanie 22. septembra 2020 bolo odročené na 14. október 2020 na účely opätovného predvolania svedkyne. Na pojednávaní 14. októbra 2020 súd vyhlásil dokazovanie za skončené a pojednávanie odročil na 27. október 2020 na účely vyhlásenia rozsudku. Na pojednávaní 27. októbra 2020 súd vyhlásil rozsudok, proti ktorému bolo podané zo strany žalobcov 10. novembra 2020 odvolanie. Odvolanie bolo zaslané na vyjadrenie zástupcovi žalovanej 4. decembra 2020, ktorý v predĺženej lehote podal vyjadrenie 1. februára 2021, ktoré následne 15. februára 2021 bolo zaslané zástupcovi žalobcov. Vyjadrenie zástupcu žalobcov bolo súdu doručené 18. februára 2021 a 18. marca 2021 bolo zaslané zástupcovi žalovanej, ktorý sa k tomuto opätovne písomne vyjadril podaním doručeným súdu 13. apríla 2021. Dňa 19. apríla 2021 bolo vyjadrenie zástupcu žalovanej zaslané zástupcovi žalobcov a následne 6. mája 2021 bol spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní.

27. Dňa 6. júla 2021 bol spis z odvolacieho súdu vrátený späť súdu prvej inštancie bez rozhodnutia o odvolaní na odstránenie nedostatkov ako predčasne predložený (predloženie originálu plnej moci zástupcu žalobcov; doručenie rozsudku vo veci predsedovi súdu ako štatutárnemu orgánu konajúcemu v mene štátu ako strany sporu). Dňa 4. augusta 2021 bol spis po odstránení nedostatkov opätovne predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní. Krajský súd uznesením č. k. 6Co/84/2021-751 z 24. marca 2023 rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Spis bol vrátený okresnému súdu 12. júna 2023. Uznesenie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 29. júna 2023. Vo veci je nariadené pojednávanie na 13. december 2023.

28. Z už uvedeného prehľadu procesných úkonov je zrejmé, že v konaní bolo niekoľko období nečinnosti súdu. K priesťahom v predmetnom súdnom konaní došlo predovšetkým nečinnosťou znalcov. Znalec Ing. Juraj Grega, ktorému bol spis predložený 24. novembra 2015 na vyhotovenie znaleckého posudku, spis vrátil súdu až 12. júna 2017, a to bez vypracovaného znaleckého posudku.

Súd následne musel ustanoviť ďalšieho znalca na vypracovanie znaleckého posudku Ing. Jozefa Polku, ktorý znalecký posudok vypracoval a predložil súdu až 21. marca 2018 i napriek tomu, že mu bola uložená lehota na vyhotovenie znaleckého posudku 55 dní. Vzhľadom na skutočnosť, že k znaleckému posudku bolo potrebné vypracovať jeho doplnenie, súd opätovne ustanovil Ing. Polku, aby vypracoval doplnok k znaleckému posudku, pričom tento prevzal spis 20. decembra 2018 a dodatok k znaleckému posudku doručil súdu 18. júna 2019. V podstate celé znalecké dokazovanie trvalo 4 roky, čím sa narušila plynulosť súdneho konania.

29. K nečinnosti súdu v priebehu roka 2020 dochádzalo vo viacerých súdu pridelených veciach, čo bolo spôsobené aj objektívnym stavom – pandemickou situáciou a v súvislosti s ňou prijímanými opatreniami, ktorým sa prispôbovali pojednávania a tie sa nariaďovali vo veciach, ktoré nezniesli odklad, a zároveň aj vo veciach, kde nebolo veľké množstvo subjektov sporu, aby sa predišlo kumulovaniu účastníkov konania (strán sporu), a tým šíreniu nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby – COVID-19.

30. Na záver predsedníčka okresného súdu uviedla, že okresný súd bol personálne zastabilizovaný sudcami až v októbri 2021, pričom predchádzajúce obdobia sa vyznačujú odchodom sudcov a neustálym prerozdeľovaním vecí, čo sa odrazilo v tom, že sudkyňa nedokázala všetky pridelené a prerozdelené veci vybavovať tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

III.2. Replika sťažovateľov:

31. Ústavný súd 12. októbra 2023 zaslal právnej zástupkyňi sťažovateľov vyjadrenie predsedníčky okresného súdu. Právna zástupkyňa sťažovateľov sa k nemu nevyjadrila.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

32. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podania okresného súdu, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce zo spisu okresného súdu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

33. Podstatou argumentácie sťažovateľov je námietka porušenia označených práv podľa ústavy a dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom súdnom konaní.

34. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08, I. ÚS 326/2010).

35. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci

na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

36. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku.

37. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

38. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci ústavný súd konštatuje, že konanie o určenie vlastníckeho práva a určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, síce predstavuje štandardnú rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov, ale v danom prípade je možné uvedené súdne konanie považovať za zložitú z dôvodu, že predmet tohto sporu má svoj pôvod v zápisoch v pozemkovo-knižných protokoloch vedených pre katastrálne územie, v ktorých bola vedená rozdielna evidencia vlastníkov, od ktorých potom strany sporu a ich právni predchodcovia nadobúdali vlastníctvo. V konaní bolo nevyhnutné odborne preskúmať zápis geometrického plánu z roku 1919 a grafický zánik pôvodných pozemkovo-knižných parciel, ktoré ale v popisnej časti informácií pozemkovej knihy zostali zachované. Bolo potrebné vykonať znalecké dokazovanie.

39. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bolo správanie sťažovateľov v postavení žalobcov. Ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľov, ktoré by výrazne prispelo k vzniku zbytočných prietáhov v napadnutom konaní.

40. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotí, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, je postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

41. Vyjadrenie okresného súdu, v ktorom poukázal na personálne zmeny, nedostatočné obsadenie súdu a personálne zastabilizovanie sudcami až v októbri 2021, ústavný súd nemohol akceptovať, pretože v súlade s ustálenou judikatúrou (napr. I. ÚS 3/2020) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôže byť dôvodom na zmarenie

uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v konaní.

42. Z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil rovnaké procesné úkony, ako boli uvedené v spisovom prehľade, ktorý bol súčasťou vyjadrenia predsedníčky okresného súdu.

43. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že napadnuté súdne konanie v čase rozhodovania ústavného súdu celkovo trvalo približne 9 rokov a 11 mesiacov.

44. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že k zbytočným prietahom došlo hlavne v období, keď sa vykonávalo znalecké dokazovanie. Znalec Ing. Juraj Grega ustanovený súdom 3. septembra 2015 (spis predložený 24. novembra 2015) spis vrátil súdu až 12. júla 2017, a to bez vypracovaného znaleckého posudku. Súd následne ustanovil 28. júla 2017 ďalšieho znalca na vypracovanie znaleckého posudku Ing. Jozefa Polku, ktorý znalecký posudok predložil súdu až 21. marca 2018. Vzhľadom na skutočnosť, že k znaleckému posudku bolo potrebné vypracovať jeho doplnenie, súd opätovne ustanovil Ing. Polku, aby vypracoval doplnok k znaleckému posudku, pričom tento prevzal spis 20. decembra 2018 a dodatok k znaleckému posudku doručil súdu až 18. júna 2019. Ústavný súd v nadväznosti na uvedené konštatuje, že k prietahom v konaní došlo predovšetkým nečinnosťou znalcov, avšak okresný súd mohol túto nečinnosť ovplyvniť prostredníctvom uloženia poriadkovej pokuty, čo sa však nestalo. V podstate celé znalecké dokazovanie trvalo 4 roky, čím sa narušila plynulosť súdneho konania.

45. Ústavný súd ďalej konštatuje, že k prietahom čiastočne došlo aj v dôsledku nesústreďenej činnosti okresného súdu. Dňa 6. mája 2021 bol spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní, avšak 6. júla 2021 bol spis z odvolacieho súdu vrátený späť súdu prvej inštancie bez rozhodnutia o odvolaní na odstránenie nedostatkov ako predčasne predložený. Až 4. augusta 2021 bol spis po odstránení nedostatkov opätovne predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní.

46. Ústavný súd podotýka, že aj z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu vyplýva, že v predmetnom konaní došlo zo strany okresného súdu k prietahom. Uvedená nečinnosť okresného súdu predstavuje nečinnosť v takom rozsahu, ktorý je nezlučiteľný s imperatívom v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

47. Ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom konaní nezvolil taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu rozhodnutiu vo veci samej, a tým aj k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty účastníkov súdneho konania. Nečinnosťou okresného súdu tak bolo v napadnutom konaní porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd rozhodol v súlade s čl. 127 ods. 2 prvou vetou ústavy a § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

48. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

49. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov (bod 2

výroku tohto nálezu), a tak odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia nachádzajú, keďže napadnuté súdne konanie okresného súdu nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti ešte právoplatne skončené.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

50. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

51. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

52. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

53. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia si uplatnili primerané finančné zadosťučinenie v sume každému po 5 000 eur, ktoré odôvodnili dlhotrvajúcim stavom právnej neistoty.

54. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

55. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, ústavný súd v neprospech okresného súdu hodnotil jeho nečinnosť. Ústavný súd takto aj po zohľadnení celkovej dĺžky konania na okresnom súde a s prihliadnutím aj na zložitosť predmetu konania dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľom v sume každému po 1 500 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

56. Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia v už uvedenej sume oproti sťažovateľmi navrhovanej sume po 5 000 eur vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

57. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 951,49 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

58. Návrh na priznanie trov právneho zastúpenia ústavný súd posudzoval podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Sťažovateľom priznal trovy právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za úkon právnej služby prevzatia právneho zastúpenia za rok 2020 v sume 177 eur a za písomné podanie ústavnej sťažnosti za rok 2023

v sume 208,67 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) upravenej podľa § 13 ods. 2 vyhlášky za spoločné úkony pri zastupovaní desiatich sťažovateľov, tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za úkon právnej služby za rok 2020 v sume 10,62 eur a za rok 2023 v sume 12,52 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu vo výške, ktorá bola uplatnená právnou zástupkyňou sťažovateľov v sume 1 951,49 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

59. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu